

Južna plinska interkonekcija iz Hrvatske do Bosne i Hercegovine

Propali projekt u nastajanju

Fotografija: CEE Bankwatch Network

Ključne točke

- Plin čini tek oko 3 posto opskrbe energijom u Bosni i Hercegovini (BiH).
- Stoga nema smisla ulagati ogromne iznose u novu infrastrukturu za fosilna goriva koja će se graditi godinama i zatim će se morati postupno ukinuti gotovo odmah po završetku zbog potrebe za dekarbonizacijom najkasnije do 2050.
- Kapacitet planirane južne plinske interkonekcije između BiH i Hrvatske bio bi šest puta veći od trenutne potrošnje plina u BiH.
- Prethodni plinovod financiran od strane Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD) u Kantonu Središnja Bosna izgrađen je prije više od deset godina, no nikad nije korišten jer nije bio ekonomski održiv. Slična sudbina vjerojatno čeka i južnu plinsku interkonekciju ako ikad bude izgrađena.
- Izvlaštenje još nije započelo i nije osigurano nikakvo financiranje. Uz teško pristupačan teren, ne postoji velika vjerojatnost da će plinovod biti izgrađen u manje od deset godina, što je puno prekasno da bi pomoglo FBiH s diversifikacijom opskrbe energijom koja nije ruski plin.

Za više informacija:

Pippa Gallop

Stručnjakinja za energetske
politike jugoistočne Europe
CEE Bankwatch Network
pippa.gallop@bankwatch.org

Denis Žiško

Aarhus centar u BiH
denis.z@bih.net.ba

Learn more: [bankwatch.org](https://www.bankwatch.org)

- Štoviše, vlasti Republike Srpske pristat će na to samo ako i FBiH pristane na novu istočnu interkonekciju, što će produljiti izvoz ruskog plina u BiH-u.
- Europska komisija i EBRD su već potvrdili da neće financirati južnu interkonekciju, a Europska investicijska banka (EIB) već nekoliko godina ne financira fosilna goriva. Postoji veliki rizik da će projekt odvratiti goleme količine vremena, novca i javnosti od isplativih i realnih rješenja.
- EU mora pružiti podršku BiH u potrazi za održivijim i brzo provedivim rješenjima kao što su dizalice topline manjeg i većeg kapaciteta. Za nekoliko većih industrija koje se trenutačno oslanjaju na plin potrebno je pronaći prilagođena obnovljiva rješenja na temelju dugoročnih izgleda za poslovanje pogona.

Uvod

S obzirom na to da se prethodnih mjeseci povećao broj događanja u pogledu južne plinske interkonekcije između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, cilj ove analize ispitivanje je dosad predstavljenih dokaza u korist plinovoda.

Počevši s kratkim pregledom plina u BiH, kritički će se ocijeniti javno dostupne informacije o projektu i projekt će se preispitati iz ekološke, gospodarske i strateške perspektive.

Budući da postoji potreba za hitnim napuštanjem fosilnih goriva, cilj je spriječiti usmjeravanje dodatnih javnih sredstava u projekt te otvoriti pitanje o izvedivim alternativama za postojeće i potencijalne potrošače plina u BiH.

Niska ovisnost Bosne i Hercegovine o plinu – snaga koju treba očuvati

Bosna i Hercegovina tradicionalno se oslanjala na kombinaciju ugljena i hidroenergije za opskrbu energijom te na drvo, ugljen i struju za grijanje. Plin čini manje od 3 posto opskrbe energijom u zemlji,¹ što BiH daje veliku prednost za izravan skok s ugljena na 100 posto obnovljivu energiju.

Zemlja je povezana s međunarodnom plinskom mrežom isključivo preko veze sa Srbijom kroz entitet Republika Srpska. BiH trenutačno uvozi plin samo iz Rusije preko plinovoda kapaciteta 0,65 do 0,75 bcm² koji ulazi u državu pored Zvornika na sjeveroistoku zemlje.

BiH je u 2022. potrošila 0,247 bcm plina.³ Potrošnja „u energetske sektoru” iznosila je 0,063 bcm (vjerojatno sustav centralnog grijanja u Sarajevu), 0,044 bcm u obojenim metalima (vjerojatno Alumina Zvornik), u željezu i čeliku 0,029 bcm (vjerojatno ArcelorMittal u Zenici), prerada hrane i duhana 0,01 bcm i kućanstva 0,059 bcm, dok je ostatak raspršen po raznim sektorima.

¹ Podaci iz 2022. Međunarodna agencija za energiju, [Bosna i Hercegovina](#), pristupljeno 1. veljače 2025.

² Društvo BH-Gas na svojoj [internetskoj stranici](#) navodi podatak od 750 milijuna kubičnih metara (m³), no [Procjena utjecaja na okoliš i društvo](#) interkonekcije tvrdi da je tako samo u teoriji i da je stvarni kapacitet najviše 650 milijuna m³ (str. 47).

³ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, [Priopćenje, statistika o energetici, prirodni plin](#), 1. prosinca 2023.

Procjena utjecaja na okoliš i društvo (ESIA) za planiranu plinsku interkonekciju tvrdi da je trenutni kapacitet od 0,65 bcm nedostatan tijekom zimskog razdoblja kad je potražnja na vrhuncu.⁴ Cjevovod je dovršen 1979. i odluka o tome treba li ga zamijeniti ili prestati upotrebljavati plin nedvojbeno je zakašnjela.

Niti BiH kao država niti njezini entiteti nemaju ažurne energetske strategije, stoga se odluke o velikim ulaganjima u energetici većinom donose *ad hoc*. U 2018. je na razini države donesena Okvirna energetska strategija do 2035.⁵ kao formalnost koja je otvorila put financiranju sredstvima EU-a, no ne postoji odluka o određenom scenariju razvoja te nije usmjerena na dekarbonizaciju do 2050. Također je potpuno zastarjela jer uključuje niz novih elektrana na ugljen koje neće biti izgrađene.

U vrijeme sastavljanja ovog teksta u ožujku 2025. BiH još nije usvojio svoj Integrirani plan za energiju i klimu (NECP), no Bankwatch je neformalno došao do preliminarnog nacrtu dokumenta.⁶ Relativno je oprezan u pogledu planova BiH za plin i ne predviđa nikakve plinske elektrane, no predviđa barem jednu dodatnu plinsku interkonekciju,⁷ bez točnog podatka o tome odnosi li se na južnu plinsku interkonekciju ili na istočnu koju planira Republika Srpska.⁸ Sveukupno predviđa potrošnju u iznosu od 958,4 milijuna BAM (oko 479 milijuna EUR) na mjere povezane s plinom do 2030. – 234,7 milijuna BAM u FBiH-u i 723,7 milijuna BAM u Republici Srpskoj, što ukazuje na to da bi oboje moglo biti uključeno.

Pored toga, od kraja 2024. Ministar energetike FBiH Vedran Lakić snažno promiče plinifikaciju među raznim kantonskim tijelima vlasti, iz dosad nepoznatih razloga. Osim za južnu interkonekciju zalaže se i za zapadnu i sjevernu koje su već dugo u stagnaciji te usprkos maloj vjerojatnosti da će se realizirati i činjenici da nisu predviđene nacrtom NECP-a.⁹ FBiH također planira donijeti novu energetska strategiju.¹⁰ Iako NECP sa svojim pogledom na 2030. sada ostavlja prekratak rok za planiranje infrastrukture, najava druge strategije izaziva zabrinutost u pogledu toga da je NECP donesen tek kao formalnost, dok se stvarno planiranje odvija negdje drugdje.

Sve u svemu, potreba za novom plinskom infrastrukturom u BiH-u daleko je od opravdane i ne može se smatrati dijelom bilo kakve koherentne strategije, a kamo li u skladu s dekarbonizacijom najkasnije do 2050. godine.

---

⁴ Dvokut Ecro i Institut za građevinarstvo „IG”, [Studija uticaja na okoliš i procjene socijalnog uticaja za projekat gasovoda Južna interkonekcija, B-H Gas](#), siječanj 2021., 47.

⁵ [Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035.](#), koju je usvojilo Vijeće ministara BiH-a u kolovožu 2018.

⁶ Integrirani energetska i klimatski plan Bosne i Hercegovine za period do 2030. godine, Verzija 8.6, srpanj 2024.

⁷ Mjere 3-1.2.1-1 i 3-3.2-2.

⁸ Također predviđa studije o izgradnji nove infrastrukture za transport i distribuciju plina i, ako rezultati budu povoljni, plinifikaciju nedefiniranih „centara za potrošnju”.

⁹ Za više vidjeti Pippa Gallop, [„Protivno zdravom razumu. Federalna vlada Bosne i Hercegovine podiže ambicije u pogledu fosilnog plina”](#), *Mreža CEE Bankwatch*, 14. siječnja 2025.

¹⁰ Vlada FBiH-a, [Pokrenut proces izrade Energetske strategije FBiH 2025-2035.](#), 30. prosinca 2024.

Dosadašnja priča o južnoj plinskoj interkonekciji

Južnu plinsku interkonekciju od Hrvatske do BiH planira državni operater sustava za transport plina Plinacro d.o.o. i operater BH-Gas u vlasništvu FBiH. Cilj je transportirati ukapljeni plin (LNG) iz LNG terminala na Krku u Hrvatskoj i potencijalno azerbejdžanski plin preko Jonsko-jadranskog plinovoda, ako ikad bude izgrađen.

Interkonekcija bi se protezala od Dugopolja u Hrvatskoj, preko Zagvozda, Imotskog, Posušja (BiH), Tomislavgrada, Bugojna do Novog Travnika, s ogrankom do Mostara. U Novom Travniku pridružila bi se postojećem dijelu plinovoda. Očekivani kapacitet interkonekcije je do 1,5 milijarde kubičnih metara (bcm) godišnje,¹¹ oko šest puta više nego što je BiH potrošio u 2022.

Hrvatski dio bio bi ukupno dugačak 74 kilometra (km), dok bi dio u BiH bio 169 km, s najvišom točkom 1715 metara nadmorske visine.

Prema procjeni utjecaja tog projekta na okoliš i društvo, cilj Južne plinske interkonekcije uspostaviti je novu opskrbnu rutu koja bi Federaciji BiH osigurala raznolik, sigurnu i pouzdanu opskrbu plinom, obuhvaćajući i postojeće i nove potrošače, plinificirala regiju Hercegovine i opskrblila potencijalne industrijske potrošače plinom.¹²

Drugim riječima, cilj nije samo zamijeniti ruski plin, već i proširiti uporabu fosilnog plina u BiH, kako je detaljno objašnjeno u nastavku.

Od 2017. je zaključkom vlade FBiH projekt označen kao „od strateške važnosti za BiH”,¹³ međutim odluci nije prethodila nikakva javno dostupna analiza ili savjetovanje.

U 2020. je Vijeće ministara Energetske zajednice preporučilo projekt kao Projekt od zajedničkog interesa između Energetske zajednice i EU-a.¹⁴ Međutim, usvajanjem popisa Projekata od zajedničkog interesa (engl. projects of mutual interest – PMI) u skladu s novom Uredbom TEN-E u 2023.,¹⁵ ta preporuka više nije važeća.

U 2021. je za projekt proveden postupak procjene utjecaja na okoliš (engl. environmental impact assessment – EIA),¹⁶ na temelju koje je u lipnju 2021. izdana okolišna dozvola.¹⁷ Trenutačno je predmet pravnog spora koji je pokrenulo udruženje Aarhus centar u BiH.

¹¹ Plinacro, [Južna interkonekcija Hrvatska/BiH](#), pristupljeno 12. siječnja 2025.

¹² Dvokut Ecro i Institut za građevinarstvo „IG”, [Studija uticaja na okoliš i procjene socijalnog uticaja za projekat gasovoda Južna interkonekcija, B-H Gas](#), siječanj 2021., 30.

¹³ Vlada FBiH, [106. sjednica Vlade FBiH-a](#), 15. lipnja 2017.

¹⁴ Energetska zajednica, [Odabir PCI-jeva/PMI-jeva u 2020.](#), pristupljeno 13. siječnja 2025.

¹⁵ [Delegirana uredba Komisije \(EU\) 2024/1041 od 28. studenoga 2023. o izmjeni Uredbe \(EU\) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s popisom projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa Unije](#), OJ L, 2024/1041, 8. travnja 2024.

¹⁶ Studiju EIA možete pronaći [ovdje](#).

¹⁷ Federalno ministarstvo okoliša i turizma, [Odluka br. UPI 05/2-02-19-5-43/21 SC](#), 16. lipnja 2021.

Nacrt zakona o južnoj plinskoj interkonekciji¹⁸ odobrio je Zastupnički dom Parlamenta FBiH u prosincu 2021., no nije prošao u Domu naroda. Naposljetku je povučen s dnevnog reda u svibnju 2023.¹⁹ zbog insistiranja hrvatskih političara na tome da se odredi nova tvrtka za upravljanje projektom, koji je u zajedničkom vlasništvu tijela vlasti u županijama/kantonima kroz koje bi prolazio plinovod, zajedno s Federacijom BiH, što bi povećalo utjecaj dominantno hrvatskih lokalnih vlasti u donošenju odluka.

Projekt je snažno poticala vlada Sjedinjenih Američkih Država (SAD), vjerojatno zato što im je u interesu povećati prodaju ukapljenog fosilnog plina. Početkom prosinca 2024. objavljeno je da je sastanak koji je organizirao veleposlanik SAD-a, bez hrvatskog HDZ-a, završio dogovorom o usvajanju zakona u Federalnom parlamentu krajem godine.²⁰ Naime, Zastupnički dom usvojio je zakon 12. prosinca 2024.,²¹ a Dom naroda 16. siječnja 2025.,²² nakon što su uspjeli osigurati dovoljno glasova bez HDZ-a.

Zakonom je propisano da je BH-Gas promotor projekta, utvrđeni su uvjeti za izvlaštenje i određeni su iznimno kratki rokovi u kojima nadležna tijela moraju izdati dozvole.²³

Također sadrži problematičnu odredbu koja navodi da će okolišna dozvola za projekt ostati važeća do izdavanja građevinske dozvole.²⁴

Okolišna dozvola obično je važeća pet godina te nadležno tijelo može produžiti njeno važenje na temelju zahtjeva promotora projekta jer u suprotnom istječe. Nadležno tijelo ovlašteno je promijeniti ili poništiti dozvolu na temelju određenih uvjeta,²⁵ primjerice promjena u najboljim raspoloživim tehnikama za određenu tehnologiju. U BiH čest je problem i taj što je prošlo toliko godina između procjena utjecaja na okoliš i izgradnje da procjene ne mogu ispuniti svoje aktualne pravne obveze niti odražavati stvarnu situaciju na terenu.

Nova odredba stoga prijeti ograničiti sposobnost nadležnog tijela u zahtijevanju adekvatne razine zaštite okoliša, čak i ako je za projekt potrebno deset dodatnih godina za početak gradnje.

Možda zvuči pretjerano, ali pred projektom su i dalje brojni izazovi. Kao prvo, i dalje mora biti prihvaćen na državnoj razini Vijeća ministara, što je u najboljem slučaju daleko od jednostavnog. Također zahtijeva

¹⁸ Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, Dom naroda,

[Nacrt zakona o plinovodu „Južna interkonekcija Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska“](#), broj: 02-02-1909/20 od 23.10.2020. godine [Prijedlog zakona o plinovodu „Južna interkonekcija Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska“](#), broj: 02-02-1909/20 od 19.11. 2021. godine (Povučen), pristupljeno 13. siječnja 2025.

¹⁹ Avdo Avdić, [‘Kako je Trojka prevarila Blinkena: Nikšićeva Vlada povukla Zakon o južnoj interkonekciji. Konaković u Vijeću ministara odobrio rusku interkonekciju, a južnu ostavio na čekanju. Sada sve ovisi o Dodiku!’](#), *Istraga.ba*, 18. siječnja 2024.

²⁰ Klix.ba, [‘Kad Murphy "postroji" vlast i opoziciju: Južna interkonekcija do kraja decembra u proceduri’](#), *Klix.ba*, 4. prosinca 2025.

²¹ Predstavnički dom, [Zapisnik s 15. redovne sjednice Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH, održane 12.12.2024. godine](#), 17. prosinca 2024.

²² Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, [Dom naroda Parlamenta Federacije BiH usvojio Prijedlog zakona o plinovodu „Južna interkonekcija Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska“](#), 17. siječnja 2025.

²³ [Zakon o gasovodu „Južna Interkonekcija Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska“](#), *Službene novine Federacije BiH*, broj 10/25, 10. veljače 2025.

²⁴ Članak 9. stavak 3.: „Okolišna dozvola iz stava (2) ovog člana, izuzetno od odredbi člana 82. stav (5) Zakona o zaštiti okoliša, važi do izdavanja odobrenja za građenje u skladu sa članom 12. ovog Zakona.“

²⁵ Članci 93. – 97., [Zakon o zaštiti okoliša](#), „*Sl. novine FBiH*“, br. 15/2021.

aktivno sudjelovanje Hrvatske, što bi moglo biti teško s obzirom na to da je HDZ nadglasao u pogledu zakona o projektu. A potrebno mu je i sigurno financiranje.

Troškovi i potencijalni izvori financiranja

Vlada FBiH procjenjuje BiH dio troškova južne interkonekcije na 199 milijuna BAM ili oko 100 milijuna EUR,²⁶ no to je nerealistično niska procjena.

Za početak, čini se da je iznos izveden iz predstudije izvedivosti iz 2013.²⁷ Nije moguće da troškovi nisu narasli u zadnjih 12 godina, pogotovo uzimajući u obzir nedavnu inflaciju.

Kao drugo, uključuje samo troškove izgradnje postojeće dionice plinovoda od Sarajeva do Zenice u oba smjera, bez drugih troškova rehabilitacije.²⁸

I kao treće, dionica interkonekcije iz Grčke u Sjevernoj Makedoniji, koja je u naprednijoj fazi, trenutačno se procjenjuje na 84 milijuna EUR samo za izgradnju.²⁹ S dužinom od 66 km više je od 2,5 puta kraća i nalazi se na puno blažem terenu.

Američka agencija za međunarodni razvoj (engl. U.S. Agency for International Development – USAID), Okvir za ulaganja na zapadnom Balkanu (engl. Western Balkans Investment Framework – WBIF) i EU-ova Connecta pružili su financiranje za pripremu predstudije izvedivosti, studije izvedivosti i dokumentacije za plinovod iz područja zaštite okoliša.³⁰ Internetska stranica WBIF-a³¹ i stranice EBRD-a o nabavi³² ukazuju na zajam EBRD-a i bespovratna sredstva WBIF-a za gradnju, no noviji izvještaji ukazuju na to da EBRD trenutačno nije izravno uključen u projekt.³³ Na upit od Bankwatcha je EBRD također potvrdila da ne razmatra mogućnost financiranja projekata.³⁴ Također je Europska komisija potvrdila tokom sastanka da neće financirati izgradnju plinovod.³⁵ Obzirom da EIB već nekoliko godina ne financira fosilna goriva, i da su EU i europske javne banke bili glavni izvori financiranja novih plinovoda u regiji u zadnje vrijeme, ovo dramatično smanjuje vjerojatnost da će projekt biti realiziran.

S obzirom na snažnu uključenost SAD-a u promociju projekta, može se očekivati podrška američke Međunarodne razvojne financijske korporacije (eng. U.S. Development Finance Corporation). Međutim, daljnji tijek politika novog režima SAD-a prema Balkanu ostaje otvoren. S jedne strane, SAD-ov je interes prodaja LNG-a, no s druge strane BiH nikad neće biti veliko tržište plina i nije jasno hoće li biti prioritet.

²⁶ Federalno Ministarstvo Financija, [Program javnih investicija Federacije Bosne i Hercegovine 2025. – 2027. godina](#), listopad 2024.

²⁷ Mott MacDonald konzorcij Connecta, [Analiza financijske održivosti i analiza troškova i koristi za interkonekcijski plinovod BiH – HR \(Zagvozd – Posusje – Novi Travnik s ogrankom do Mostara\). Konačni izvještaj](#), Mott MacDonald, svibanj 2018., 26.

²⁸ *Idem*, 36.

²⁹ Brendan A'Hearn, [Plinska veza između Grčke i Sjeverne Makedonije odgođena je za 22 mjeseca](#), *Argus*, 18. listopada 2024.

³⁰ Okvir za ulaganja na zapadnom Balkanu, [Južna plinska interkonekcija Bosna i Hercegovina – Hrvatska](#), pristupljeno 13. siječnja 2025.

³¹ *Ibid.*

³² EBRD, [Bosna i Hercegovina: Tehnička i socio-okolišna dubinska analiza. Obavijest EBRD-a o dodjeli ugovora](#), 4. studenoga 2020.

³³ Hrvatski medijski servis, [HMS saznaje: EIB i EBRD neće financirati projekt Južne plinske interkonekcije](#), 16. siječnja 2025.

³⁴ EBRD, email odgovor na upit poslano od Bankwatcha 17. ožujka 2025., 21. ožujka 2025.

³⁵ Sastanak između predstavnika mreže CEE Bankwatch i predstavnika Europske komisije, 19. ožujka 2025.

Prethodni neuspjeli pokušaji plinifikacije Kantona Središnja Bosna – je li lekcija naučena?

EBRD ima valjane razloge za oprez u pogledu južne interkonekcije, nakon prethodnih loših iskustava u FBiH. Banka je 2009. odobrila kredit za plinifikaciju Kantona Središnja Bosna,³⁶ koji je uključivao izgradnju plinovoda od Zenice do Travnika koji bi činio prvu dionicu južne interkonekcije. Plinovod je dovršen 2013., no nikad nije dobio dozvolu za rad. Imao je brojne probleme zbog izvlaštenja i drugih poteškoća.³⁷

Iz rasprava s lokalnim vlastima tijekom terenskog posjeta u prosincu 2024., predstavnici Bankwatcha saznali su da plin ne smatraju prihvatljivom opcijom za budućnost. Unatoč otvaranju novih tvornica u okolici Novog Travnika i Kiseljaka, čini se da u području jednostavno nema dovoljno velikih potrošača da bi se plinifikacija isplatila. Izgleda da je to veliki problem i za novu planiranu interkonekciju.

Tko bi koristio plin?

Studija izvedivosti financirana od strane EU-a dovršena je u svibnju 2018.³⁸ – prije gotovo sedam godina – i njezina očekivanja o budućoj potražnji proizašla su iz još starijih analiza iz 2000., 2006. i 2009. godine.³⁹

Cijela studija djeluje kao relikv iz nekog prošlog doba – plin se predstavlja kao nešto poželjno, čija bi se potrošnja trebala povećati, umjesto kao fosilno gorivo s čijom je uporabom potrebno završiti u sljedeća dva desetljeća.

Obećaje preokret u smanjenju potrošnje plina⁴⁰ u područjima koja su već spojena na plinsku mrežu (uglavnom Sarajevo):

„Očekuje se da će projekt interkonekcije povećati potrošnju plina u tim područjima jer će osigurati dostupnost i pouzdanost opskrbe i stoga riješiti neke od problema koji su proteklih godina doveli do smanjenja uporabe plina, pritom privlačeći nove korisnike.“

Štoviše, za Sarajevo su već predložena bolja rješenja. U 2022. je najavljen projekt dizalice topline od 36 megavata koji je zvučao obećavajuće i koji je potencijalno trebala financirati EBRD.⁴¹ No u posljednjih godinu dana jedva je spomenut u javnosti i nepoznato je zašto.

Studija je također vrlo optimistična u pogledu broja i brzine novih priključaka na području Busovače, Viteza, Novog Travnika, Travnika, Bugojna, Kiseljaka, Kreševa, Fojnice i Zenice. Predvidjela je da će 70 posto kućanstava te poslovnih i industrijskih korisnika prijeći na plin u razdoblju od 15, 10 i 5 godina, bez obzira

³⁶ EBRD, [Plinifikacija Kantona Središnja Bosna](#), 22. svibnja 2009.

³⁷ [Marija Augustinović, U BiH zaboravljen plinovod vrijedan više od 20 miliona eura](#), *Radio Slobodna Evropa*, 1. lipnja 2022.

³⁸ Mott MacDonald konzorcij Connecta, [Analiza financijske održivosti i analiza troškova i koristi za interkonekcijski plinovod BiH – HR \(Zagvozd – Posusje – Novi Travnik s ogrankom do Mostara\). Konačni izvještaj](#), Mott MacDonald, svibanj 2018.

³⁹ *Idem.* 27-29.

⁴⁰ Uporaba plina u Sarajevu bila je na vrhuncu 2021., no pala je u 2022. i 2023. Radio Sarajevo, [Potrošnja gasa u Kantonu Sarajevo u 2023. smanjena u odnosu na prethodne godine](#), 17. prosinca 2023.

⁴¹ Vladimir Spasić, [Kanton Sarajevo dao zeleno svjetlo uvođenju dizalica topline u centralno grijanje](#), *Balkan Green Energy News*, 17. srpnja 2023.

na činjenicu da plinovod u Novom Travniku i dalje nije privukao velik broj kupaca više od deset godina nakon njegova završetka.

Projekcije za potrošnju u Hercegovini prilagođene su na temelju studije iz 2009. godine,⁴² ali zapravo je nejasno kakve su pretpostavke donesene. Mostar je jedini značajan grad na toj dionici, no cijela distribucijska mreža morala bi se izgraditi od nule. A za većinu poslovnih kupaca u regiji brza rješenja poput solarne energije proteklih su godina postala cjenovno mnogo isplativija, što znači da su bilo kakve pretpostavke iz 2009. ili čak 2018. sada zastarjele.

Mjesta poput Tomislavgrada, Gruda i Širokog Brijega teško će u narednim godinama postati industrijski potrošači plina budući da nema novih industrijskih postrojenja. Niti studija izvedivosti – opravdano – ne uključuje nikakve plinske elektrane u svojim izračunima.

Jedini trag o tome tko bi se mogao smatrati potencijalnim velikim potrošačem u Hercegovini činjenica je da bi ogranak plinovoda završavao točno pored kompleksa Aluminijski Mostar. Međutim, budućnost elektrane i projekcije o potrošnji ostaju pod velikim upitnikom. Zatvorena je 2019. zbog dugova za električnu energiju, a glavni dio kompleksa, postrojenje za elektrolizu, do danas nije u uporabi.

Krajem 2020. godine manji dio postrojenja, lijevaonica, ponovno je pušten u pogon pod zakupom konglomerata M.T. Abraham Group iz Izraela, da bi sljedeće godine počela proizvodnja anoda. Pritom se upotrebljava komprimirani plin (engl. compressed natural gas – CNG), ali u relativno skromnim količinama.⁴³

U 2023. je predsjednik društva M.T. Abraham izjavio da bi južna plinska interkonekcija omogućila ponovno pokretanje postrojenja za elektrolizu s intenzivnom potrošnjom električne energije i procijenio je da bi plinovod (nerealistično) mogao biti završen u sljedeće tri do pet godina.⁴⁴ Društvo je također spomenulo izgradnju plinske elektrane,⁴⁵ no to nema smisla.

Kompleks se nalazi nekoliko kilometara od postojećih hidroelektrana na rijeci Neretvi i Hercegovina je središte razvoja solarne energije i energije vjetra. Iako elektroliza aluminijske anode očigledno zahtijeva neprekinutu opskrbu električnom energijom, plinska elektrana bila bi vrlo skup način za pokrivanje tih potreba, pogotovo s obzirom na to da tehnologije pohrane postaju sve raširenije i pristupačnije.

---

⁴² *Idem.* 28.

⁴³ Iznimno je teško doći do točnih podataka, no u zahtjevu za okolišnu dozvolu za lijevaonicu navedeno je da je u samo dva mjeseca krajem 2020. upotrijebljeno 158 m³. ZagrebInspekt, [Zahtjev za izdavanje okolišne dozvole - Netehnički sažetak](#), *Aluminijske Industrij*, ožujak 2021.

⁴⁴ Daria Sito-Sucic, [Izraeljski Aluminijski treba potpisati zelene ugovore s društvima Glencore i Duferco u iznosu od 141 milijuna \\$](#), *Reuters*, 4. svibnja 2023.

⁴⁵ M.T. Abraham, [Opskrba plinom](#), nedatirano, pristupljeno 4. ožujka 2025.

Drugi nedostaci studije izvedivosti

Čak i uz optimistična očekivanja studije izvedivosti u pogledu kućnih i industrijskih priključaka, studija predviđa da će se južnom interkonekcijom do 2049. transportirati tek 543,26 milijuna kubičnih metara, što dovodi do pitanja zašto je trenutni planirani kapacitet 1,5 bcm.

Zbog sezonskih varijacija potrebno je nešto viška kapaciteta, no ne postoji razlog zašto bi plinovod bio tri puta veći od projekcije potražnje, pogotovo kad se ne čini izglednim da će se takva potražnja ostvariti.

Još jedan neuvjerljiv aspekt studije, pogotovo iz današnjeg gledišta, dio je o sigurnosti opskrbe koji tvrdi da će se u razdoblju trajanja projekta ostvariti korist od gotovo 5,9 milijardi EUR. Navodno se to odnosi na izbjegavanje troškova gubitka energije u slučaju prekida opskrbe i izbjegavanja troškova uporabe zamjenskih goriva koja još više zagađuju.

Bez obzira je li to bilo realistično u 2018. ili ne, danas postoje gospodarski mnogo isplativije mogućnosti za kućanstva i brojne tvrtke koje ne zahtijevaju uporabu goriva koja još više zagađuju, posebice dizalice topline velikog i malog kapaciteta za grijanje, indukcijski štednjaci za kuhanje i fotonaponske elektrane. Za njihovo postavljanje nije potrebno čekati da ponuda postane manja od potražnje, stoga se sigurnost opskrbe može osigurati ako za to postoji politička volja.

Dekarbonizacija proizvodnje čelika predstavlja veći izazov, no ni plin nije rješenje s obzirom na fluktuacije cijena. Društvo ArcelorMittal Zenica već je privremeno zaustavilo proizvodnju u 2023. zbog visokih cijena plina⁴⁶ i nema razloga očekivati da će situacija biti drugačija ako bi plin dolazio iz drugog smjera, pogotovo uzimajući u obzir da je LNG skuplji od plina koji se doprema cjevovodom.⁴⁷ ArcelorMittal već ima elektrolučnu peć u Zenici, no ne koristi se, i njegovi su dugoročni planovi nepoznanica.

Čak i s projekcijama o relativno visokoj potražnji i podcijenjenim troškovima kapitalnih ulaganja od 100 milijuna EUR (vidjeti odjeljak o troškovima, iznad), studija izvedivosti utvrdila je sljedeće: „*Ogranak plinovoda u BiH-u stvara negativne novčane tokove tijekom prvih šest godina rada. Kako bi podržao omjer duga i kapitala od 80:20, sposobnost društva BH-Gas za otplatu kredita mogla bi se poboljšati zahvaljujući novčanim tokovima koje stvara iz postojećeg poslovanja.*”⁴⁸ Istovremeno je studija ustvrdila da postojeći plinovod može poslovati još najviše 10 godina, tj. do 2028., s obzirom na to da je studija završena sredinom 2018. godine. Vremenski to nikad ne bi uspjelo.

Vrlo je malo vjerojatno da će izvršenje izvlaštenja, osiguravanje financiranja i ostatka dozvola te izgradnja na djelomično zahtjevnom terenu – i to u dvije države – biti dovršeno u manje od deset godina. To ne bi ostavilo puno prostora društvu BH-Gas da unakrsno subvencionira novi plinovod iz svojih ostalih prihoda jer će izvor tog prihoda (postojeći plinovod) postati sve zastarjeliji i nepouzdaniji. To je bio slučaj već u 2018., a sad je još aktualnije.

⁴⁶ Poslovni Dnevnik, „[ArcelorMittal je privremeno obustavio proizvodnju u Zenici](#)”, *Poslovni Dnevnik*, 19. studenoga 2023.

⁴⁷ Deloitte UK, „[Godinu dana nakon energetske krize, u kakvom je stanju Europa?](#)”, *Deloitte*, 18. rujna 2023.

⁴⁸ *Idem.* 46.

Studija također pokazuje da „*bi prekoračenje troškova koje premašuje 145 % prvotne vrijednosti (tj. 100 %) ugrozilo financijsku održivost projekta*”.⁴⁹ S obzirom na to da je od procjene od 100 milijuna EUR sad već prošlo barem 12 godina (vidjeti odjeljak o troškovima), takvo povećanje troškova vrlo je izgledno.

Ono što studija ne analizira učinak je politika dekarbonizacije, uključujući određivanje cijena ugljika i postupno ukidanje fosilnih goriva. Štoviše, djeluje upravo suprotno, monetizirajući navodne uštede emisija iz uporabe fosilnih goriva sa zastarjelom cijenom ugljika od 10 do 40 EUR po toni.⁵⁰ No u sljedećih će nekoliko godina BiH morati uvesti sustav određivanja cijena ugljika koji se neće primjenjivati samo na ugljen, nego i na druga fosilna goriva i naftu, zbog čega će širenje uporabe plina donijeti velike nedostatke u usporedbi s alternativama poput solarne energije, vjetra, geotermalne energije i dizalica topline.

Okolišni problemi i izdavanje dozvola

Unatoč tomu što je u nekim aspektima bila vrlo detaljna, procjena utjecaja projekta na okoliš i društvo izostavila je glavni utjecaj plinovoda, a to su emisije stakleničkih plinova Opsega 3 (eng. scope 3 emissions), ili drugim riječima, emisije iz gorenja plina koji bi se transportirao plinovodom.

Ako bi se plinovod koristio u punom obimu, takve bi emisije činile oko tri milijuna tona ugljičnog dioksida godišnje.⁵¹ Međutim, u ovoj se studiji ne spominju, iako plinovod nema svrhu ako ne transportira plin na izgaranje. U izračune su uključene samo fugitivne emisije i druge manje emisije iz rada samog plinovoda,⁵² zbog čega se čine puno manje nego što su zaista.

Plinovod bi prolazio kroz nekoliko potencijalnih područja mreže Natura 2000: Duvanjsko polje, Kupreško polje, Raduša-Janj-Vukovsko polje i Mostarsko Blato. Rijeka Lištica i Mostarsko Blato također su ključna slatkovodna područja biološke raznolikosti.⁵³ Budući da dionica u BiH-u doseže 1715 metara nadmorske visine u šumovitim planinama iznad Kupresa, što uključuje 26 riječnih prijelaza, čini se da će gradnja biti razorna za biološku raznolikost te izazovna za izvođače.

Projekt je dobio neke od potrebnih dozvola za gradnju u objema zemljama, uključujući odobrenje procjene utjecaja na okoliš u Hrvatskoj⁵⁴ u kolovozu 2014. i u FBiH-u 2021.⁵⁵ Međutim, dozvola u BiH-u trenutno je predmet upravnog spora organizacije Aarhus Centre u Sarajevu koja dovodi u pitanje njezino odobrenje.

---

⁴⁹ *Idem.* 51.

⁵⁰ *Idem.* 54.

⁵¹ Više detalja o izračunu možete vidjeti na: Gligor Radečić i Ana Colovic-Lesoska, [EBRD ne smije podržavati ovisnost o fosilnom gorivu za Sjevernu Makedoniju](#), CEE Bankwatch Network, 8. svibnja 2023.

⁵² Dvokut Ecro i Institut za građevinarstvo „IG”, [Studija uticaja na okoliš i procjene socijalnog uticaja za projekat gasovoda Južna interkonekcija, B-H Gas](#), siječanj 2021., 872.

⁵³ *Idem.*, 402.

⁵⁴ Ministarstvo okoliša i zaštite prirode, [Decision UP/I 351-03/13-02/96](#), 25. kolovoza 2014.

⁵⁵ Federalno ministarstvo okoliša i turizma, [Odluka br. UPI 05/2-02-19-5-43/21 SC](#), 16. lipnja 2021.

Nedostatak značajnog savjetovanja s javnošću

U skladu s okolišnom dozvolom,⁵⁶ studija procjene utjecaja na okoliš objavljena je 17. ožujka 2021., no poveznica koja je tamo navedena više nije važeća. Procjena utjecaja na okoliš navodno je bila dostupna na internetu i u Ministarstvu u Sarajevu, no okolišna dozvola ne spominje da je bila dostupna igdje duž dionice plinovoda.

Zbog ograničenja pandemije COVID-19, javne rasprave održavale su se preko interneta, od 13. do 14. travnja 2021. Poziv za *online* javno savjetovanje navodno je objavljeno u novinama Dnevni avaz i Dnevni list 27. ožujka 2021., s 32 sudionika na prvom i 28 na drugom savjetovanju. Navodno se vodio zapisnik, ali nije objavljen.

Moguće je da je postupak zadovoljio formalni minimum, no izgleda da nije uspio informirati lokalno stanovništvo, na koje radovi i izvlaštenje mogu izravno utjecati, niti se savjetovati s njima. U prosincu 2024. predstavnici Bankwatcha otišli su na terenski posjet duž rute plinovoda i razgovarali su s ljudima iz mjesta Crniče/Vrbanja pored Bugojna, Otinovci pored Kupresa, Sarajlije i Mandino Selo u Duvanjskom polju i Širokom Brijegu. Nekoliko njih izjavilo je da su načuli nešto vijesti o projektu, no nitko od njih nije bio upoznat s činjenicom da se odvijalo javno savjetovanje niti je itko znao da će ruta prolaziti pored njihovih naselja.

Zaključci

Na temelju trenutačno dostupnih dokaza, južna plinska interkonekcija stvara veliki rizik od potrošnje nesrazmjerne količine administrativnog kapaciteta i javnih sredstava u vrijeme kad se BiH treba dekarbonizirati. Budući da ovisi o plinu u samo tri posto svoje opskrbe energijom, BiH mora što je više moguće iskoristiti tu prednost umjesto da stvori novu ovisnost o fosilnim gorivima.

Projekt je tehnički i politički izazovan za izvesti i još je u relativno ranoj fazi, s obzirom na to da nema osigurano financiranje i da izvlaštenje još nije započelo. Zbog toga nije vrlo izgledno da će biti završen u manje od deset godina, čak ne uključujući dodatne radove na distribucijskoj mreži. U međuvremenu će eliminirati prijeko potrebna i vremenski primjerenija rješenja za energetske izazove s kojima se suočava BiH, poput sustava dizalica topline koji je predložen u okviru sarajevskog sustava centralnog grijanja.

Troškovi projekta nisu ažurirani od 2013. i znatno su podcijenjeni. Izgledan broj kupaca i njihova potrošnja su precijenjeni, uz nedostatak transparentnosti o pretpostavkama koje su napravljene u odnosu na ranije studije. Već izgrađen plinovod od Zenice do Novog Travnika služi kao neugodan podsjetnik da bi projekt lako moguće mogao završiti kao propalo ulaganje. Čak niti studija izvedivosti projekta ne uspijeva opravdati zašto je potreban kapacitet od 1,5 bcm, s obzirom na to da njegove optimistične pretpostavke dovode do tek trećine toga iznosa na godišnjoj razini.

U studiji izvedivosti također nedostaju ažurirane cijene LNG-a i troškova izgradnje te je provedena u vrijeme kad su dizalice topline i solarni fotovoltaići i dalje bili rijetkost u BiH-u, potpuno previđajući činjenicu da bolje alternative mogu cjenovno prestići plin.

Ni studija izvedivosti ni procjena utjecaja na okoliš ne uzimaju u obzir emisije od izgaranja plina koji se transportira plinovodom, koje mogu dosegnuti tri milijuna tona godišnje. To ima kumulativan učinak na

⁵⁶ Federalno ministarstvo okoliša i turizma, [Odluka br. UPI 05/2-02-19-5-43/21 SC](#), 16. lipnja 2021.

podcjenjivanje troškova određivanja cijena ugljika, dok potreba za dekarbonizacijom najkasnije do 2050. uopće nije uzeta u obzir.

Donositelji odluka u BiH moraju hitno ažurirati svoj način razmišljanja u pogledu fosilnog plina i shvatiti da je to gorivo prošlosti, a ne budućnosti. EU mora pogotovo činiti više kako bi to postalo jasno. Ako međunarodna zajednica želi pomoći unaprijediti energetska tranziciju BiH, mora jasno reći „ne” novim plinskim interkonekcijama i umjesto toga ulagati u potencijal za uštedu energije, dizalice topline, geotermalnu energiju, odgovarajuće postavljene vjetroelektrane te solarnu energiju.

Financira Europska unija. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili CINEA-e. Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje potporu ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Ovu je publikaciju financirala Švedska agencija za međunarodni razvoj i suradnju, Sida. Sadržaj je isključiva odgovornost autora. Sida ne dijeli nužno iznesene stavove i mišljenja